

Estetikk i skog og landskap

Av Vegard Gundersen

© Foto: Svein Grønvoid/NN

For å beskrive landskapet i Bergen ville de aller fleste av oss antagelig vise fotografier eller malerier av byen, de syv fjell med slyngende stier i skogen eller utsikt over byen og fjorden fra Fløyens topp. Dette er det mest grunnleggende trekket, at landskapet er noe vi ser, på avstand. Vi lever i en landskapsbilledlig tradisjon der vår identitet er knyttet til flotte fjordutsikter, dype trollskoger, norske gårds-, seter- og fjellandskap. De fleste er vel enige i at opplevelsen er noe mer enn å sitte hjemme i stua og se på bilder fra Bergen. Vi ville hatt en helt annen opplevelse hvis vi faktisk hadde stått på toppen av Fløyen, brukt sansene, vår kunnskap og våre egenskaper til å oppleve landskapet. Og vi ville nok hatt en annen opplevelse av landskapet hvis vi hadde bodd og arbeidet i Bergen i en periode. Hensikten med dette eksemplet er å vise at vi skaper et landskap med våre blikk, våre ord, og våre tegninger like mye som med spader og hogstmaskiner.

Det finnes to hovedtilnærminger i forskning relatert til estetikk i landskapet. Den ene tilnærmingen fokuserer på landskapet som noe fysisk gitt utenfor oss selv. Dette er en tradisjon som er rådende i planlegging, skjøtsel og forvaltning av skogen. Skogpreferanser, (landskaps-) økologi og miljøpsykologi observerer landskapet som fysiske egenskaper eller søker å forklare menneskets opplevelser av landskapet i kvantitative termer, som for eksempel uttrykt ved 103 arter, grantrær større enn 30 cm, og 16 stubber. Den andre tilnærmingen fokuserer på menneskers fortolkning av landskapet, henholdsvis individuell og samfunnsskapt fortolkning. Miljø-sosiologi og humanistiske fag mener at det til enhver tid skjønne og vakre i naturen oppfattes som en sosial konstruksjon, og kan ikke tolkes uavhengig av individ, kultur og historikk. Noen planfag og landskapsarkitektur opererer i grenselandet til disse hovedtilnærmingene.

Få ting vekker sterkere reaksjoner enn trær i by. Der noen gleder seg over form og farge, vil andre gremmes over manglende utsikt. Foto: Vegard Gundersen.

Returadresse:
Norsk institutt for
skogforskning
Høgskoleveien 8
N-1432 Ås

B

Skogforsk: tlf: 64 94 90 00, www.skogforsk.no; Institutt for naturforvaltning: tlf: 64 94 89 00, www.umb.no/ina; redaktør: Bjørn R. Langerud

© Foto: Svein Grønvold/NN

Måten vi leser en skog på vil variere fra menneske til menneske. Der den ene ser en optimal opplevelsesskog, kan andre synes skogen er for uryddig, for utilgjengelig eller for skummel.

De ulike fagdisiplinene vil derfor vektlegge ulike elementer i et skoginteriør. Folks *skogpreferanser* viser at dødt trevirke i skogen har en lav preferanseverdi, og skogen på bildet ville trolig fått middels karakter i en slik undersøkelse. Dette resultatet vil komme i konflikt med (landskaps-) *økologens* vurdering, som vil påpeke at skogen er rik på elementer som er sjeldent i dagens skoglandskap, og biotopen vil kunne huse sjeldne og truede arter. En *miljøpsykolog* derimot vil vurdere skoginteriøret på bildet som god for avslapping og mentalt hvile: Det er ingen spor etter menneskelig aktivitet, skogen har en høy grad av kompleksitet, elementene er organisert på en lett lesbar måte, og skogen har høy grad av mystikk. En *miljøsosiolog* vil kanskje se på gruppetilhørighet i samfunnet i forhold til skogen. Det er resultater som peker i retning av at folk med høy akademisk utdanning er mest positive til skogvern, bevaring av biologisk mangfold og tradisjonelt enkelt

friluftsliv. Til slutt vil en som arbeider innenfor *humanistiske fag* vektlegge skogens betydning for individ og samfunn. Et eksempel kan være hvordan skogsarbeiderens natursyn har endret seg med økende grad av mekanisering av yrket, fra øksehoggerens stille slag til hogstmaskinens datastyrte avvirking med behagelig innendørsklima og nitimen på øret. Hvem har rett?

Er det mulig å lete opp allmenngyldige regler for god smak i skogen? Flerbrukshensyn er basert på noen fellestrekk i befolkningens preferanse: variasjon, små og godt tilpassete hogstflater, halvåpen ryddig skog, og bevare kantsoner mot myr og vassdrag. Da er vi tilbake til utgangspunktet: det man kartlegger i preferanseundersøkelser er vår idealiserte og forbillidige syn på landskapet slik som beskrivelsen av landskapet i Bergen. Slik man roper i skogen får man svar på hva som er god smak. Resultatet blir at skogene ser ganske så like ut.

Flerbrukshensyn er første steg i å tilpasse skogskjøtselen til det nye fritidslandskapet. Men det er noe mer. Det individuelle, det lokalt spesielle, raritetene, det dominerende og det sjeldne kan få utspille seg. Vi kan i sterkere grad understreke det kreative og alle de mulighetene som ligger i å utforme skogen. Og kanskje viktigst av alt å involvere de som bruker og bor i nærheten av skogen i prosessen med å forme fremtidsskogen. Dette vil gi skogen en sterkere identitet for de som eier, bruker, betrakter eller bor i nærheten av den.

Les mer om temaet i [Aktuelt fra skogforskningen nr. 4/04](#). Publikasjonen finnes i fulltekst på www.skogforsk.no

Kontakt forfatteren:
Vegard.Gundersen@skogforsk.no